

RAHMET

(الرحمة)

**Şefkat gösterip
lutufta bulunma anlamında
bir Kur'an terimi.**

Sözlükte masdar olarak “merhamet etmek, severek ve acıyarak korumak”, isim olarak “şefkat, merhamet” anlamına gelir. Râgıb el-İsfahânî, *rahmet* kavramının temel mânasının “acınacak durumda bulunan kimseye yönelik yufka yüreklilik ve şefkat” olduğunu, Allah’a nisbet edildiğinden merhametin ürünü olan “lutufta bulunma” mânasına alınması gerektiğini söyler (*el-Müfredât*, “rḥm” md.; ayrıca bk. **MERHAMET**).

Kur'an-ı Kerim'de 114 yerde geçen *rahmet* kelimesi doksan iki yerde zât-ı ilâhiyeye nisbet edilmiştir. Ayrıca 119 yerde fiil kalıbında, elli yedi yerde *rahmân* ve 114 yerde *rahîm* ismi şeklinde yine Allah'a izâfe edilmiştir. Cenâb-ı Hak dört âyette “erhamür-râhimîn”, iki âyette “hayrür-râhimîn” olarak nitelendirilmiştir. Kur'an'da *rahmet* Tevrat'a, Kur'an'a, Hz. Peygamber'e ve insanlara da nisbet edilmiştir (M. F. Abdülbâki, *el-Mu'cem*, “rḥm” md.). Ebû'l-Ferec İbnü'l-Cevzî, Kur'an'da Allah'a izâfe edilen *rahmet* kavramının ifade ettiği mânaları şöyle sıralamıştır: İman, İslâm, nübüvvet, Kur'an, mağîret ve cennet türünden olmak üzere mânevî; yağmur, rızık vb. maddî nimetler. Kur'an'da sayılamayacak kadar çok olduğu ifade edilen (İbrâhîm 14/34; en-Nahl 16/18) ilâhî nimetlerin hepsi ilâhî *rahmetin* kapsamı içinde yer alır.

Kur'an-ı Kerim'de ilâhî *rahmetin* her şeyi kuşattığı, Cenâb-ı Hakk'ın *rahmeti* kendisine “farz kıldığı” (merhameti ilke edindiği) belirtilmiştir (*el-A'râf* 7/156; *el-Mü'min* 40/7; *el-En'âm* 6/12, 54). Bir kutsî hadiste, “Benim *rahmetim* gazabımı aşmıştır” buyrulduğu gibi (Buhârî, “Bed'ü'l-ḥalk”, 1, “Tevhîd”, 55; Müslim, “Tevbe”, 14-16) Buhârî ile Müslim'in rivayet ettiği bir hadiste (“Edeb”, 19, “Tevbe”, 17-19) Resûl-i Ekrem, Cenâb-ı Hakk'ın, *rahmeti* 100 parçaya ayırıp birini yeryüzüne yönelttiği, bu sayede bütün canlıların merhamet duygusu ve içgüdüleriyle davranışlar sergilediği, geride kalan doksan dokuz merhametini ise âhiret hayatına bıraktığı bildirilmiştir. *Rahmeti* ilgili olarak A. J. Wensinck'in *el-Mu'cem*'inde (“rḥm” md.) on bir sütünlük bir yer işgal eden hadis kaynaklarında birçok rivayet ilâhî *rahmetin* enginliğini, insanların birbirine ve diğer canlılara karşı merhame-

tinin yüceliğini dile getirir. Allah'ın kullarına olan merhametinin kaybettiği çocuğunu aramaya koyulan annenin merhametinden çok daha fazla olduğu (Buhârî, “Edeb”, 18; Müslim, “Tevbe”, 22), Medine'de Resûlullah'ın biat aldığı kadınlara gösterdiği şefkat ve nezaket karşısında onlardan birinin, “Allah ve resulünün bize karşı olan merhameti, her birimizin bizat kendisine olan acımasından daha fazladır” dediği nakledilmiştir (Tirmizî, “Siyer”, 37). Resûl-i Ekrem, “Ben *rahmet* peygamberiyim” derken (Müslim, “Fezâ'il”, 126; Tirmizî, “Da'avât”, 118) herhalde, “Seni âlemlere *rahmet* olmak üzere gönderdik” meâlindeki âyete (*el-Enbiyâ* 21/107) atıf yapıyordu. Esasen onun müminlere kendi canlarından daha yakın olduğu da ifade edilmiştir (*el-Ahzâb* 33/6).

İnanmayanlar dahil olmak üzere Kur'an'da herhangi bir kimsenin ilâhî *rahmetten* uzak tutulduğuna dair bir beyan yoktur, ancak bunun dünya hayatı için söz konusu olduğu şüphesizdir. Ayrıca bu, dünyada herkese eşit imkânların verildiği mânasına gelmez. Çünkü dünya bir imtihan ve yükümlülük âlemi olup kişiler çeşitli sınavlardan geçirildiği gibi hak ettikleri ceza veya mükâfatları ebedî âleme de ertelenebilir. Âhiret âlemiyle ilgili mükâfat ve nimetlere gelince, ilâhî *rahmetin* her şeyi kuşattığını ifade eden âyetin devamında bu *rahmete* hak kazanacakların nitelikleri ümmî olan o resul ve nebîye ve onunla indirilen Kur'an'a (nûr), Allah'ın âyetlerine iman edenler, resule tâbi olup saygı gösterenler, onu destekleyenler, kötülüklerden sakınanlar, zekât verenler şeklinde sıralanır (*el-A'râf* 7/156-157). Bunlara diğer bazı âyetlerde namaz kılma, Allah'a ve resulüne itaat etme (Âl-i İmrân 3/132), Allah'tan günahlarının bağışlanmasını dileme (*en-Neml* 27/46), hicret edip Allah yolunda elinden gelen gayreti sarfetme (*el-Bakara* 2/218) unsurları da eklenmiştir.

İlâhî *rahmetle* ilâhî muhabbet arasında özellikle uhrevî hayat açısından anlam yakınlığının bulunduğu şüphesizdir. Kur'an-ı Kerim'de Allah'ın sevdiği kulların nitelikleri arasında iyilikte bulunma, günahlardan dönüş yapma, maddî ve mânevî temizliğe riayet etme, kötülüklerden sakınma, sabretme, tevekkül etme ve adaletli olma sayılırken sevmediklerinin nitelikleri de şöyle belirtilmiştir: Meşrû sınırları aşma, bozgunculuk yapma, alabildiğine nankör ve günahkâr olma, inançsızlık, zulüm, kibir, böbürlenme, israf ve şımarıklık (M. F. Abdülbâki, *el-Mu'cem*, “yuḥibbû”, “lâ yuḥib-

bû” md.leri). Her şeye rağmen kendisini Allah'ın kulu bilen kimsenin O'nun *rahmetinden* ümit kesmemesi gerekir. Kur'an'da Allah'ın *rahmetinden* ümit kesmenin kâfirlere has bir özellik olduğu ifade edilmiştir (*a.g.e.*, “ḳnt”, “y's” md.leri; ayrıca bk. **RAHMÂN**).

BİBLİYOGRAFYA :

Tehânevî, *Keşşâf*, I, 588; Mâtürîdî, *Te'vilâtü'l-Kur'ân* (nşr. Ahmet Vanlıoğlu), İstanbul 2005, I, 15-17; Ebû Abdullah Hüseyin b. Muhammed ed-Dâmegânî, *el-Vücûh ve'n-nezâ'ir* (nşr. Fâtıma Yûsuf el-Hiyemî), Dımaşk 1419/1998, s. 340-345; Ebû'l-Bekâ, *el-Külliyât*, s. 471-472; Elmâlılı, *Hak Dini*, I, 31-37, 74-81; Suat Yıldırım, *Kur'an'da Ulûhiyyet*, İstanbul 1987, s. 111-127; Kadir Polater, *Kur'an'da Rahmet Kavramı* (doktora tezi, 1997), Üİ Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 17-20, 95-100, 102-106.

 ABDÜLHAMİT BİRİŞİK
RAHMETULLAH el-HİNDÎ

(رحمة الله الهندي)

Rahmetullah b. Halilirrahmân el-Hindî
el-Kejrânevî ed-Dihlevî
(ö. 1308/1891)

**Hristiyanlığa yönelik
İzâhî'l-haḳ adlı reddiyesiyle tanınan
Hintli âlim.**

1 Cemâziyelelvel 1233 (9 Mart 1818) tarihinde Hindistan'ın Utar Pradeş eyaletine bağlı Muzaffernagar'ın Kejrâne kasabasında doğdu. İlk öğreniminin ardından Delhi'ye giderek Mevlânâ Muhammed Hayât, Şah Abdülganî ed-Dihlevî ve Müftü Sa'dullah gibi hocalardan ders aldı. Hocaları arasında Mevlânâ Ahmed Ali, Hâfız Abdurrahman Çiştî, Mevlânâ İmam Bahş Sehbâî, Hakîm Feyz Muhammed ve Lokarşem gibi âlimler de yer alır. Rahmetullah, öğrenimini tamamladıktan sonra kendi kasabasında açtığı medresede ders okutmaya başladı. Ancak ülkedeki misyoner faaliyetleri üzerinde yoğunlaşmak amacıyla hocalığı bıraktı. Bu arada Delhi'de babasının yerine Hintli racanın yardımcılığı görevine başladıysa da kısa süre sonra yerini kardeşi Muhammed Celî'e bıraktı.

Rahmetullah el-Hindî, misyonerlik konusundaki eseri *İzâletü'l-evhâm*'ın neşrinde sonra Karl Gottlieb Pfander ile yazışmaya başladı. 23 Mart 1854 tarihli mektubunda Pfander'e önemli konuların tartışılacağı bir münazara yapılmasını teklif etti. Münazara konuları nesih, İncil'in tahrifi, İsâ'nın ulûhiyyeti, teslis, Hz. Muhammed'in peygamberliği ve Kur'an'ın Allah kelâmı oluşundan ibaretti (Seyyid Abdülhal el-Hindî, s. 95-122). Agra'daki Church